

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
I DRUŠTVENI DIJALOG
g-đa Gordana Čomić, ministar
Nemanjina 11, 11000 Beograd

U Novom Pazaru, 26.02.2021.godine
Broj: 295-01/2021

Uvažena gđo Čomić,

Bošnjačko nacionalno vijeće je najviše predstavničko tijelo Bošnjaka uspostavljeno Ustavom i zakonom kojim se povjeravaju određena javna ovlaštenja da učestvuju u odlučivanju o pitanjima vezanim za položaj, identitet i prava bošnjačkog naroda u Republici Srbiji.

Obraćamo Vam se kao nadležnom ministarstvu za zaštitu prava nacionalnih manjina da nam pomognete da zajedničkim snagama riješimo probleme sa kojima se svakodnevno susrećemo a vezano za organizaciju i realizaciju nastave na maternjem jeziku Bošnjaka, tu prije svega mislimo na pripremu nastavnih programa te izradu udžbenika za nastavu na bosanskom jeziku.

Reforma obrazovnog sistema u Srbiji započela je 2017. godine i od tada na snazi novi programi nastave i učenja i nova koncepcija nastavnog programa, to podrazumijeva i nove udžbenike za osnovnu i srednju školu.

U tom procesu, a u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, Bošnjačko nacionalno vijeće angažovalo je stručne timove za izradu Programa nastave i učenja za osnovnu i srednju školu (PNU). Nakon pripreme prijedloga PNU od strane stručnog tima, Vijeće dostavlja prijedloge programa Ministarstvu prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja. Ministarstvo dalje prijedloge programa proslijeđuje Zavodu za unapređivanja obrazovanja i vaspitanja na davanje mišljenja i u konačnici se dostavlja Nacionalnom prosvjetnom savjetu na davanje pozitivnoga/negativnog mišljenja.

Od 2020. godine u reformi su programi za 4. i 8. razred osnovne škole i IV razred srednjih škola. U skladu sa tim, Bošnjačko nacionalno vijeće je uredno dostavilo Ministarstvu prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja na razmatranje i usvajanje prijedlog programa nastave i učenja za IV razred gimnazija za predmet Bosanski jezik i književnost, kao i programe za IV razred srednjih stručnih škola.

Kao odgovor na naš prijedlog programa, gospodin Veroljub Ilić ispred Srpskog filozofskog društva, a kao član Nacionalnog prosvjetnog savjeta uputio je dopis predsjedniku Nacionalnog prosvjetnog savjeta i ostalim članovima Savjeta, kojim iznosi svoj stav o programu nastave i učenja za četvrti razred srednjih škola za predmet Bosanski jezik i književnost a koji sadrži sasvim neutemeljene i ostrašćene opaske.

Autorski tim na čelu sa prof. dr. Seadom Šemsovićem uputio je odgovor na pomenuti dopis Veroljuba Ilića. Cijela ova analiza Ilićevog dopisa u cilju je potrebe za pojašnjenjem, da li ovakvi pojedinci i njihovi stavovi utiču na konačno mišljenje Nacionalnog prosvjetnog savjeta koji u kontinuitetu odbijaju planove i programe namijenjene obrazovanju Bošnjaka na njihovom maternjem bosanskom jeziku u Republici Srbiji iznoseći sasvim neutemeljene argumente.

Smatramo da bi od velikog značaja bilo uključenje Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u rješavanje problema ovakve komunikacije, ali i samog procesa odobravanja programa i udžbenika i na taj način sprijeći diskriminaciju bošnjačke djece i stavljanja u neravnopravan položaj u odnosu na djecu većinskog naroda.

U skladu sa gore navedenim, molimo Vas da zatražite da se u rad Nacionalnog prosvjetnog savjeta uključi i predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. Na taj način bi ste nama i svim ostalim nacionalnim manjinama, koje imaju obrazovanje na svom maternjem jeziku, pomogli u zaštiti prava nacionalnih manjina na obrazovanje na svom maternjem jeziku i izučavanje svojih sadržaja od nacionalnog značaja.

Želim da napomenem da Bošnjačko nacionalno vijeće stoji na raspolaganju za organizaciju sastanka i razgovora sa Vama i predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog na temu obrazovanja, ali svaku drugu temu vezanu za prava pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice.

Prilog:

1. Dopis Veroljuba Ilića upućen Nacionalnom prosvjetnom savetu.
2. Odgovor prof. dr. Seada Šemsovića na dopis Veroljuba Ilića.

S poštovanjem,

Поштовани председниче,

Поштовани чланови Национално просветног савета,

У материјалу који смо добили на разматрање и давање мишљења налази се и „Предлог програма и наставе и учења за IV разред гимназије за предмет Матерњи језик и књижевност“ националног савета бошњачке националне мањине. Овај докуменат пати од бројних недостатака, како од некохеренције и фалсификата тако и садржаја црно-белог сликања директне политичке ангажованости.

Тако се у навођењу циљева најпре говори о босанској књижевности а у даљем тексту се говори о бошњачкој књижевности, уз сву проблематичност концепта босански језик, аутори би требало да се определе за један а не два термина, слично, у документу се употребљавају два писма ћирилично и латинично. Друго, крајње је проблематично сврставање Меше Селимовића у бошњачку књижевност када се има у виду да се Селимовић у тестаментарном писму *Српској академији наука и уметности* сврстао у српску нацију и српску литературу.

Такође проблематичним сматрамо спомињање могућности избора наставника у препорученим садржајима књижевности, како за друштвено језички тако и за природно математички смер, обраде неких романа савремене бошњачке књижевности. Наиме, у наведеној литератури се помиње и поема Џемалудина Латића *Сребренички инферно*, дело проблематично по свом садржају зато што заступа тезу о почињеном геноциду у Сребреници над муслиманима од стране српских војника, садржају који у најмању руку провоцира осећања српске заједнице, што никако не би могло допринети једном од постављених циљева изучавања бошњачког језика, афирмације љубави према традицији и култури других народа и етничких заједница. Подсећамо такође да је аутор ове поеме, Џемалудин Латић, осуђиван (заједно са Алијом Изетбеговићем) за исламски фундаментализам, те да се од 2003., сваке године ова поема у сценском наступу изводи на манифестацији у Поточарима. Овај Национално просветни савет је већ два пута у протекле четири године одбацио могућност да се дело *Сребренички инферно* појави у литреатури за књижевност бошњачке националне мањине и не видимо зашто би сада мењао став.

Не мање проблематично је укључивање у средњошколски програм четвртог разреда књижевних критичара који су веома запажени по тенденциозним и неутемељеним интерпретацијама српског духовног наслеђа, како старије тако и савремене српске књижевности. Ту пре свега мислимо на укључивање у програм Антологије бошњачке књижевности критичара и књижевног историчара Мухсина Ризвића чији је приступ и интерпретација Андрићевог и Његошевог дела и у српској и у хрватској књижевној науци и критици оцењен чињенички и теоријско-методолошки веома спорним. Према Ивану Ловреновићу, Ризвић је сачинио најсистематичнији каталог свих приговора

Андићу за антимусиманство, а по Иви Жанићу, Ризвић против Андића подиже идеолошку оптужницу засновану на погрешном психологизму. За Станишу Тутњевића Ризвић импресионира беспримерном неодговорношћу у баратању литературним чињецима.

Борис Булатовић је показао како је Мухсин Ризвић Андићу приписао одбојан доживљај исламске традиције, те како је легитимисао ратне злочине и наводни српски геноцид над муслиманима из Другог светског рата. Напокон, Андић, опортуниста и каријериста, према Ризвићу припада великосрпској идеологији и чак комунистичкој пракси као једном виду испољавања српског национализма. Наводну Андићеву „босанску мржњу“ Ризвић изводи из мрачних нагона, Андићевог садизма и мазохизма. Према Булатовићу, Ризвић тумачи *Горски вијенац* и Његаша као претходника и инспиратора Андићеве одбојности и бесповратне мржње према босанским муслиманима.

Да ли овакав „критичар“ треба да буде укључен у средњошколски програм бошњачке националне заједнице? Ако су национални савет бошњачке националне мањине и писци програма за гимназије били под притиском руководства бошњачког националног већа, Национално просветни савет и Завод за унапређивање образовања и васпитања се морају руководити задатим циљевима образовања и васпитања Републике Србије. Поправљен и пречишћен текст овог документа би имао наше позитивно мишљење.

Са поштовањем,

Верольуб Илић,

Српско филозофско друштво.

Prof. dr. Sead Šemsović
Odsjek za književnosti naroda Bosne i Hercegovine
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
sead.semsovic@ff.unsa.ba

Predsjedniku Nacionalnog prosvjetnog savjeta
Članovima Savjeta

Predmet: Odgovor na dopis gospodina Veroljuba Ilića

Poštovani!

Dopis gospodina Veroljuba Ilića, ispred Srpskog filozofskog društva, sadrži sasvim proizvoljne, neutemeljene i nacionalistički ostrašćene opaske koje ozbiljno nagnju fašističkim idejama, što donekle iznenađuje, jer bi ljudi skloni filozofiji valjda trebali biti zaljubljenici u mudrost, a ne mržnju. Dakle, gospodin Veroljub Ilić uputio je dopis Predsjedniku Nacionalnog prosvjetnog savjeta i članovima Savjeta, kako bi iznio svoj stav o programu nastave i učenja za četvrti razred srednjih škola za predmet bosanski jezik i književnost.

U autorskom timu, pored mene nalaze se i kolegice Elvira Dekić, predsjednica Odbora za obrazovanje pri Bošnjačkom nacionalnom vijeću i profesorica bosanskog jezika i književnosti novopazarskoj Tehničkoj školi, i Alisa Džemić, profesorica bosanskog jezika u tutinskoj gimnaziji. Pored ovoga prijedloga programa nastave i učenja, u obrazovanje na bosanskom jeziku u Republici Srbiji uključen sam kao autor, koautor i koordinator brojnih drugih proizvoda koji su bili potrebni za funkcioniranje ovoga obrazovanja. Stoga sam se i osjetio pozvanim da vam se u svoje i u ime kolegica upravo ovako i obratim.

Ilićev dopis sadrži najprije neutemeljene ocjene koje autor nigdje nije dokazao, i to kazavši da „овјај докуменат пати од бројних недостатаца, како од некохеренције и фалсификата тако и садржаја црно-белог сликања директне политичке ангажованости.”, na šta se autor u daljem tekstu ne osvrće niti obrazlaže. Ta će se blasfemija nastaviti i dalje, kada će autor dopisa imputirati da smo upotrebljavali pojam bosanska književnost zajedno s pojmom bošnjačka književnost, što nije tačno. Ponovnim uvidom u material ustanovio sam da je jednom upotrijebljen pojam “bosanski književni jezik”, što Ilić očigledno ne razumije, pa misli da taj pojam znači “bosanska književnost”. S druge strane, Ilić i dalje negira pravo Bošnjaka da svoj jezik imenuju onako kako ga oduvijek imenuju, imenom “bosanski jezik”, pa će kazati “уз сву проблематичност концепта босански језик”, što bi za nekoga iz oblasti filozofije i nekoga u demokratskom društvu 21. stoljeća trebalo predstavljati sasvim retrogradnu ideologiju, ali ne, ona je u Ilićevom slučaju sasvim moderna. Dalje, ideja da se nekome treba/može/mora osporiti pripadnost korpusima više nacionalnih književnosti je sasvim šizofreno mišljenje, tako će Ilić zabranjivati Selimoviću da

bude i bošnjački pisac, jer on može biti isključivo privatno vlasništvo srpske književnosti, a o čemu smo više puta pisali Savjetu o statusu Selimovića unutar korpusa savremene bošnjačke književnosti. Da se ovaj patološki slučaj razvija i dalje dokazuje Ilićev stav da u nastavnim sadržajima ne smije biti poema Džemaludina Latića *Srebrenički inferno* – “дело проблематично по свом садржају зато што заступа тезу о почињеном геноциду у Сребреници над муслиманима од стране српских војника”. Moram naglasiti da ne postoji nikakava “теза о почињеном genocidu”, nego da postoji niz pravosnažnih presuda međunarodnog suda. To mi sve izaziva misao da li bi se u Njemačkoj moglo desiti da neko, možda i iz nekog udruženja filozofa, traži da se *Dnevnik Ane Frank* izbaci iz nastavnog plana i programa, odnosno da se zanegiraju presude suda u Nürnbergu. Koje je to etičko dno koje još uvijek nismo dotakli? Preostali dio dopisa Ilić će koristiti za iživljavanje nad jednim od najznačajnijih bošnjačkih književnih historičara, nad prof. dr. Muhsinom Rizvićem. Najprije stoji činjenica da Ilić uopće nije razumio pasus u kome se ime ovoga velikana bošnjačke književne kritike i historije spominje.

Pasus u originalu izgleda ovako:

Književna kritika i eseistika

Učenike treba upoznati sa časopisom *Izraz*, potom *Bošnjačka književnost u književnoj kritici* (edicija Alef), *Antologija bošnjačke književnosti*; Midhat Begić, Muhsin Rizvić, Enes Duraković (književna kritika), Skender Kulenović (književnokritički eseji).

* Eseje i kritike najprije obradivati uz djela predviđena PNU.

Iz ovoga će pasusa Ilić izvući sljedeći zaključak:

“Не мање проблематично је укључивање у средњошколски програм четвртог разреда књижевних критичара који су веома запажени по тенденциозним и неутемељеним интерпретацијама српског духовног наслеђа, како старије тако и савремене српске књижевности. Ту пре свега мислимо на укључивање у програм Антологије бошњачке књижевности критичара и књижевног историчара Мухсина Ризвића...”

Najprije valja kazati da gospodin Ilić uopće ne poznače značenje pravopisnih znakova, pa tačku-zarez čita kao dvotačku, jer kako drugačije objasniti da naslov jedne edicije koja nema nikakave veze s Rizvićem bude njemu pripisana. S druge strane, Rizvić je autor 15 autorskih knjiga, oko 350 naučnih studija i drugih ogleda, a o njegovom je naučnom radu govoren u više od 200 različitih vrsta tekstova. Činjenica da je autor i knjige *Bosanski muslimani u Andrićevu svijetu*, u kome povezuje Andrićev izvanknjivni politički i naučni angažman sa njegovim književnim radom, niti Andrićevom djelu umanjuje estetsku vrijednost niti samom Rizviću umanjuje vrijednost ostalih knjiga. Bošnjaci imaju pravo na vlastitu interpretaciju kako svoje tako i drugih književnosti. Moguće je da gospodin Ilić uoče i ne zna ko je Midhat Begić i na koji je način zadužio srpsku književnost i srpsku nauku, ali to naravno i ne komentariše.

I u konačnici, da ovaj Ilićev dopis ima krajnje uvrnut odnos prema svijetu koji ga okružuje, ukazuje i posljednji pasus u kome se kaže:

“Ако су национални савет бошњачке националне мањине и писци програма за гимназије били под притиском руководства бошњачког националног већа, Национално просветни савет и Завод за унапређивање образовања и васпитања се морају руководити задатим циљевима образовања и васпитања Републике Србије.”

Iz koje to sada pozicije govori gospodin Ilić? Kao filozof? Kao predstavnik Zavoda za unapređenje? Šta zapravo znači ovo insinuiranje o pritisku rokovodstva Bošnjačkog nacionalnog vijeća?

Cijela ova analiza Ilićevog dopisa u cilju je potrebe za pojašnjenjem, da li ovakvi pojedinci i njihovi stavovi utječu na konačno mišljenje Nacionalnog prosvjetnog savjeta koji u kontinuitetu odbijaju planove i programe namijenjene obrazovanju Bošnjaka na njihovom maternjem bosanskom jeziku u Republici Srbiji iznoseći sasvim neutemeljene argumente. Da li preslikavanje ovih stavova u konačno mišljenje Savjeta podrazumijeva da su članovi Savjeta saglasni s nehumanim i nedemokratskim istupima polupismenog filozofa?

Srdačno,

Prof. dr. Sead Šemsović

Sarajevo, 23.2.2021.